

[Poul Dam.]

for, at den økonomiske vækst kan komme til virkelig nytte. Medindflydelse på arbejdspladserne, i virksomhederne, overalt hvor der kan være tale om den. Dette har også forbindelse med noget af det, som er det væsentligste og alvorligste i øjeblikket, nemlig: hvordan genskaber vi arbejdets mening? Hvordan gør vi det til en lykkelig tilværelse for mennesker at arbejde, at få en fornøftig økonomi? Hvordan får vi mennesker til at føle, at der er en mening med deres tilværelse, at de værdsættes, at de yder noget af værdi? Dette skal med i det; hvis det ikke er med, vil de økonomiske fordele ikke være så forfærdelig værdifulde.

Når hr. Knud Østergaard sagde, at det kapitalistiske system havde vist større fremgang og større resultater end alle andre, så må man sige, at det er muligt, at det økonomisk, at det med hensyn til vækst har vist forholdsvis gode resultater en overgang, men det har ikke vist resultater på det menneskelige område. Det har ikke gjort arbejdet mere meningsfyldt, det har ikke gjort mennesket mere frit, det har ikke skabt et lykkeligere samfund. Vi skal have en vækst, en økonomisk vækst, for at skabe et lykkeligere samfund for alle borgerne.

Ordføreren for forslagsstillerne (*Ömann*): Det er fra forskellig side blevet antydnet, at vores forslag om fremme af boligbyggeriet for en del er afskrift efter B&W-rapporten for byggeriet. Det vil være meget let for en folketingshistoriker at finde ud af, at dette forslag var udarbejdet, før denne rapport blev omtalt, endsiige kom til laverestående folketingsmedlemmers kundskab.

Det vigtigste i byggeforslagene er tanken om de værdifaste obligationer, og jeg bliver mere og mere bekræftet i, at det må være en god idé, for der var jo ikke nogen realargumenter imod dette forslag. Argumenterne imod gik nærmest ud på, at nu havde man afskaffet denne ordning i Finland, og man havde også gjort det i Israel, og derfor måtte det være en ringe ordning. Der blev også udtrykt tvivl om, hvorledes den ville virke. I den forbindelse er det vigtigt at understrege, at denne ordning skal naturligvis virke i meget stort omfang; jeg siger lige ud, at naturligvis er det meningen, at denne ordning skal afløse de mangeartede

realkreditinstitutioner, vi har, så at vi når frem til en tilstand, hvor der er ét kreditinstitut og ét kreditlag. Det kan jeg gøre uden blusel på baggrund af det slagsmål, der for øjeblikket finder sted mellem de forskellige realkreditinstitutioner om at sikre sig så den ene og så den anden part af prioriteringsrækken fra fundamentet og op til skorstenspipen. Jeg ved ikke, hvilken samfundsfunction man opfylder ved at kaste sig ud i denne konkurrence lige nu, hvor det drejer sig om en rationalisering af prioriteringsinstitutionen.

Flere ordførere har afvist planlægning som noget statsdirigeret. Hertil er der bare at sige, at det, som man fra byggefolks side og også fra private byggefolks side har efterlyst gang på gang, er en solid, en konstant byggerytme; efter vor opfattelse skal denne rytme naturligvis være accelererende, men en rytme, der er uafhængig af kortsigtede, konjunkturpolitiske indgreb. Hertil skal finansieringsinstitutionen for boligbyggeri tjene, men hertil skal også tjene den planlægning af det samlede byggeri, som vi har foreslået, således at stop-go politikken inden for dette område kan holde op; det er jo netop denne stop-go politik, der har virket ualmindelig fordyrende på hele byggesektoren.

Selv om man altså afviser en planlægning, tror jeg, man alligevel er betænkelig ved at afvise, at stordrift, at rationalisering og typisering er nødvendig for probat at billiggøre byggeriet, men det får vi ikke frem, medmindre der ligger en plan for byggeriet. Man kalder det en statsplan og nævner i samme åndedrag ordet bureaukrati. Man kan jo skrive det om og kalde det for samordning gennem folketingset. Det kan godt være, at vi er bureaukrater herinde, men så har Danmark ingen redning, så vidt jeg kan se, fra bureaukratismen.

Der er vist ingen, der vil benægte, at det er meget vigtigt i dag at billiggøre byggeriet. Det gør man først og fremmest ved at få renten ned, således som det tilsigtes gennem de værdifaste obligationer, hvor man skærer den godtgørelse, der skal til for at kompensere for inflationsforventningen, væk og får den reale rente frem. Dernæst ved at rationalisere selve den materielle byggeproces, ved at lægge den an i så stor stil, at generalomkostningerne ved bygge-